
1. Zapis

Божидар Вуковић Подгоричанин лије слова

Поњеже убо ва Тројици поклањајем Бог от небитија ва битије приведи всчаскаја и на конац делом сздав човека и образом својим почат обладати васем тварем видимим сатвори и саглаголника себе садела жртви же приносити васе сажеженија за очиштеније грехов. Прежде освешт раба својего Мелихиседека првосвештеника нарек пројављаје хотештују бити тајну. Такожде Аврам, и васи праведни прежде закона не писанми и књигами просвештаху се, на чист имуште смис, Духа Светога сијанијем просвештаху се и тако Божија ведеаху хотенија самому Богу беседујушту тем, усти ка устом. Последи же Мојсеови дав закон на скрижалех камених, и сих ва жестосрдији сакруши, назнаменује закона измењеније. По сем, јединородни Син и Слово Божије благоизволи ваплтити се от Духа Светога и от пречистије Деве Марије, и рожд се на земљи без отца и пожи ва мире сем кроме греха, пострада и васкрсе ва трети дан, и вазнесе на небеса, и седе о деснују Бога и отца. Хоте бо изити на страст вољнују своју. Предаст тајну сију службу учеником и апостолом својим, паче же вазљубљеному својему апостолу Иакову предаст тајну сију службу. Последи же изнемогоше чловеци и не вазмогоше предајема вамештати. Тем же Духом Светим настављајем богоносни отци наши Велики Василије, Иоан Златоусти и Григорије, слабости ради рода чловеча пременише удобејше и лагчајше предаше нам божаставнују и тајну сију савршати службу за очиштеније грехом за исцељеније душевним и телесним страстем. Подобајет убо чатуштому художне ванимати са усрдијем и ползу обрети јаже ка спасенију, да ни мала несмотрне

мимошад оташтет се велико.

Сего ради и аз грешни и мањши ва чловецех Божидар Вуковић от Ђурић Подгоричанин уведев јако ва житија сего сујетна и времена и преходешта самртију васа пресекајема, бившу ми тогда ва западних странах италских, ва славнем граде Венетијани, Богом настављајем и вазревновах, поспешенијем Светаго Духа, трудољубазне, поташтах се саставити форми ва јеже бити угодна васакому прочитајуштому, и саписах душеполазније књиги, сије литургиј ва њих же божаставна и безкрвна жртва савршајет се на просвештеније божаставним црквам.

Тем же колене преклон, мољу се и милиседеју појуштим, или прочитајуштим, или преписујуштим, аште будет что погрешено, исправљајте, и нас о сем трудивших се, благословите, а не клнете, поњежњ не писа Дух Свети, ни ангел, ни рука брена и дух грешни и унили.

Повеленијем господина Божидара трудих се о сем, аз окајанејши и мањши ва иноцех јеромонах Пахомије от Црније Гори, от Реке, јему же отачаство гроб, земља же мати. Да мољу ви отци и братија, појуште исправљајте, еште и грубо јест слово, на сладко јест, такожде и мед, аште и на коре јест, на сладак јест. Појуште же поменујте раба Божија Божидара, изложившаго типари сије, а писавшаго благословите, а не клнете, да и ви улучите: придете благословени отца мојего, наследујте уготованоје вам царствије, јегоже буди всем нам улучити, славеште Отца и Сина и Светаго Духа и ниња и присно, и ва веки веком. Амин.

Савршише се сије божаставније књиги, литургије, ва њих же приложихом отпусте же, и вазглашанија вечерња, и утрња, молитви же литиније и различније на потребу, јевангелија страсна же и васкрсна, и апостоли и јевангелија праздником господским и нарочитим светим от месеца септемврија до месеца августа, и апостоли и јевангелија великије четрдесетнице. Сије сврши се ва лето 7028, а от рождаства Христова, 1519, круг слнцу 28, а луни 17, индиктион 9, епахта 6, месеца ијулија, 7 дан у Бнецијех.

Божидар Вуковић Подгоричанин лије слова

Пошто је слављени у Тројици Бог, из небића у биће привео све, и на крају својих дјела створио човјека, удостојивши га свога лика, учини да влада над свим стварима видљивим, и створи себи сабесједника, и да му приноси жртве свепаленице за очишћење гријехова. Најприје је освјештао слугу свога Мелхиседека, назвавши га првосвјештеником, наговјешћујући тајну која ће се збити. Такође и Аврам, и сви праведни прије Закона, просвјећиваху се не писаним књигама, него, имајући чист ум просвјећиваху се свјетлошћу Духа Светога, и тако разумијеваху Божију вољу, јер је сам Бог разговарао са њима из уста у уста. Послије пак, Мојсије даде Закон на каменим таблицама, и ове, у гнијеву, скрши, наговјештавајући промјену Закона. Послије тога, Јединородни син и Ријеч Божија, благоизволи оваплотити се од Духа Светога и од пречисте Дјеве Марије, и роди се на земљи без оца, и поживе у овоме свијету безгрешно, пострада и васкресе трећега дана, и вазнесе се на небо, и сједи са десне стране Бога и Оца. Када пак, хтједе да истрпи добровољно страдање своје, предаде ову тајну службу ученицима и апостолима својим, а нарочито своје љубљеном апостолу Јакову предаде тајну ову службу. Доцније пак, људи онемоћаше, и не могаху предавано примати. Зато вођени Светим Духом, богоносни Оци наши, Василије Велики, Јован Златоусти и Григорије, због немоћи рода људског, измјенише и предадоше нам да удобније и лакше свршавамо ову божанствену и тајну службу, за очишћење од гријехова, за исцјељење душевних и тјелесних патњи. Треба, стога, онај који чита и да налази корист за спасење (душе), јер и мала, случајна несмотреност наноси велику штету.

Због тога и ја, гријешни и посљедњи међу људима, Божидар

Вуковић, од Ђурић(а), Подгоричанин, увидев да је све у овом животу сујетно, краткотрајно и пролазно, и смрћу све прекидано, и налазећи се тада на Западу, у Италији, у славном граду Венецији, предвођен Богом, надахнут Светим Духом, марљиво се потрудих да излијем матрице за слова која ће бити угодна свакоме који буде прочитавао.

Наштампих душекорисну књигу, ове Литургије, у којима се свршава божанска и бескрвна жртва, за просвјећење божанским црквама.

Стога, кољенима приклањајући, усрдно молим и преклињем појце, или чатце, или преписиваче: ако је што погрешно - исправљајте, и нас, који смо се о овоме трудили, благословите, а не куните, јер не писа Свети Дух, ни анђео, но рука блатна и дух гријешни и лијени.

По заповјести господина Божидара, трудих се о овоме, ја, окајани и посљедњи међу монасима, јеромонах Пахомије, из Црне Горе, из Ријеке, коме је отаџбина гроб, а земља мати. И молим вас оци и браћо, појући исправљајте; ако је и груба ријеч, но слатка је, као што је и мед, иако је на кори, али сладак је. Појући пак, помињите раба Божијег, Божидара, који је сложио ова слова, а штампара благословите, а не куните, да и ви добијете: "Ходите благословени Оца мога, наслједите припремљено Вам царство" (небеско), које нека сви ми задобијемо, славећи Оца и Сина и Светога Духа, и сада, и увијек, и у вјеке вјекова. Амин.

Заврши се ова божанска књига, литургије, којима придодасмо и отпусте, и возгласе вечерње и јутрење, и молитве за литију, и за различите потребе, јеванђеља на муци, и васкрсна, и апостоле и јеванђеља за Господње празнике и велике свете, од мјесеца септембра до мјесеца августа, и апостоле и јеванђеља за велику Четрдесетницу. Ово се заврши љета 7028, а од рођења Христовог 1519, круг сунца 28, а луни 17, индикта 9, епахта 6, мјесеца јула 7. дана, у Венецији.

Београд, народна библиотека Србије, I 32 (Службеник, Венеција, 7. јула 1519.г.). Поговор на л. 238` - 240`. ЗИН I 438.

2. Zapis

Зато продужи и не заврши брзо

Извољенијем Отца, сапоспешенијем Сина и савршенијем Светаго Духа иже от небитија ва битије Словом приведи васачаскаја, саздави човека и положи јего ва рај пиште божаставније насладати се. Паки же преступљша и отвржена бивша и васем родом иже по њем бившим самрт исходатај. И бе видети рода чловеча от дијавола мучима. На Саздави не остави сазданије своје ва конц погибнути, пророки посла прорешти тогово пришаствије, иже предаше нам писанија, ва њих же изештњејше цар же и Богоотац пророк Давид, пришаствијем Светаго Духа научајем предаст нам душеспаснују сију књигу глагољем Псалтир славословити сим иже ва Тројици Бога. Јест бо сија књига целомудрију наставник, и телесним и душевним страстем исцелитељ. Псалом бо и от каменаго срдца слзу изимајет, ангелом сапричестники небесније житеље по Бозе печал садевајет, душам же веселије дарујет.

Сего ради и аз грешни и мањши ва чловецех, Божидар Вуковић Подгоричанин от Ђурић, желанијем важделех ка душеполазним књигам исплнити недостатчство јеже умаљеноје и расхиштеноје Измаилтени Богу попуштшу их. Бившу ми тогда ва западних странах италијских, ва славнем граде Венетијане, Богом настављајем, вазревновах поспешенијем Светаго Духа, трудољубазне подвизах се саставити форми ва јеже бити угодна васакому

прочитајуштому. Того ради продљих време не ставити ва
скоре, и саписах сију душеполазнују књигу псалтир. Тем же
мољу се и милиседеју васем појуштим, или
стихологиствујуштим, или преписујуштим, аште будет што
погрешно исправљајте, и нас о сем трудивших се
благословите, а не клнете, и вас васеблаги Бог Господ да не
лиши царствија јего ва бесконачније веки. Амин.

Повељенијем господина ми Божидара Подгоричанина, аз
грешни и последњи свештоноинок Пахомије от Црније
Гори, от Реке, саставих сије типаре ва лето 7028, а от
рождаства Христова 1519, у Бнецијех.

Саписах се сије светије и божаставније књиги, глагољем
псалтир, ва лето 7028, а от рождаства Христова 1519, круг
слнцу 28, а луни 16, злато число 1, индиктион 9, епахта 7,
месеца априлија, 7. дан, у Бнецијех.

Тогда же старејшинствујушту ва славнем граде Венетијане
велеславному дуксу Лунардуну Лордану, васточними же
начелствујушту и област држешту великоме амире султан
Селим бегу.

Зато продужи и не заврши брзо

Милошћу Оца, помоћу Сина и савршенством Светога Духа,
из небића у биће, Бог је Ријечју привео све. Створио је
човјека и поставио га у рај да се наслађује божанском
храном. Пошто је сагријешо и одбачен био, и свему роду
послије њега испосредова смрт. И виђело се како је ђаво
мучио људски род. Но, Творац не остави своје створење да
пропадне до краја. Пророке је послао да Његов долазак,
који нам предадоше књиге. Међу њима је најбољи цар и
богоотац, пророк Давид, који наиласком Светога Духа
поучен, предаде нам ову душеспасну књигу, звани Псалтир,
да њиме прослављамо пјесмама Бога у Тројици. Ова књига

је учитељ мудрости, тјелесних и душевних патњи исцјелитељ. Псалам и из каменог срца измами сузу, чини (нас) заједничарима у Богу са анђелима и небеским житељима, тугу одгони, а душама весеље дарује.

Због тога и ја грјешни и посљедњи међу људима, Божидар Вуковић, Подгоричанин, од Ђурића(а), жарко жељех да попуним недостатак душекорисних књига, (чији је број) смањен пљачком Исмаилићана, по Божијем допуштењу. Бејах тада на Западу, у Италији, у славном граду Венецији, предвођен Богом, помоћу Светога Духа, марљиво се потрудох да излијем матрице за слова, прикладна свакоме ко буде прочитавао. Затим продужих вријеме и не заврших брзо. И наштампах ову душекорисну књигу Псалтир. Стога усрдно молим и преклињем све појце, или стихологце, или преписиваче, ако буде што погријешено, исправљајте, а нас који смо се о овоме трудили, благословите а не куните, да и вас предобри Бог Господ не лиши царства свога, за сва времена. Амин.

По заповијести господина ми, Божидара Подгоричанина, ја грјешни и посљедњи свештеноинок Пахомије, из Црне Горе, из Ријеке, сложих ова слова, љета 7028, а од рођења Христова 1519, у Венецији.

Одштампа се ова света и божанска књига, звана Псалтир, љета 7028, а од рођења Христовог 1519, круг сунца 28, а луне 17, златни број 1, индикт 9, епахта 7, мјесеца априла, 7. дан, у Венецији.

А тада је господарио у славном граду Венецији велеславни дужд Леонардо Лордан.

На истоку пак, владао је и област држао велики емир султан Селим бег.

Псалтир с последовањем, 7. априла 1519 - 12 октобра 1520. г, Венеција, Први поговор на л. 159-160`, према Ненировски I-2 1993, 1, 17 и 18. Зин I 443

3. Zapis

Из града Подгорица која је у земљи Диоклитијској

Извољенијем Отца, сапоспешенијем сина и савршенијем Светаго Духа, иже от небитија ва битије Словом приведи васачаскаја, саздави човека, и положи јего ва рај пиште божаставније насладати се. Паки же преступљша и отвржена бившаја, и васем родом иже по њем бившим самрт исходатај. И бе видети рода човеча от дјавола мучима. На саздави, не остави сазданије своје ва конач погинути. Благоизволи неизречени исплни савет ва приснодеву Марију васели се и рожд се без матере на небеси, на земљи без отца роди се. Пребист же на земљи са плтију, јако и човек, пострадав, вазнесе се. Темже даст нам писанија ва њих же пророци јако ва царских скровишних положи неисташтимоје богатаство.

Темже и аз Христу раб, Божидар Вуковић, отачаством от града нарицајемаго Подгорица, јеже јест ва странах Диоклитијских, трудољубазно важдеlex от јуности мојеје заради божаставних књиг, Богу поспешствујушту ми, саставих форми, и саписах сију душеспаснују књигу ва туждеј земљи, ва странах италских. И валожихом ва њих избрано, јеже бивајут удоб носима ходештим ва пут. Мољу ви, отци и братија, појуште, или чтуште, исправљајте, благословите, а не клнете, и да обојим улучим милост Христову zde, и таможе светом васи озарим се, славеште Отца и Сина и Светаго Духа, и ниња и присно и ва веки веком. Амин

Повеленијем господина Божидара војеведе трудих се о сих саписанијих аз грешни и мањши ва иноцех и јеродијакон Мојси от српскије земљи, отачаством же от места нарицајемаго Будимља. Темже колене преклон, мољу се и милиседеју, појуштим или чатуштим, или преписујуштим,

аште будет што погрешено, љубве Христове ради, исправљајте, и нас, усрдно трудивших се, благословите, а не клнете, поњеже не писа Дух Свети ни ангел, на рука грешна и брена и Дух унили, окајани и грешни.

Ва време же то начелство држештому ва велеславнем месту Венетијани великому дуксу Андреа Грити. Тогда же восточним странам обладајуштому великому амирех султан Сулејману.

Савршише се сије светије књиги, ва њих же саписахом синаксар без тропарих и часословац имеје ноштнују и дневнују службу и молитви различније о умиљенији душевнем, и акатисто пресветије Богородице, и паки саписах параклисе светим по данех седмичним и службу светаго васкрсенија, и нека житија и мученија светим, ва двоје књиг, и славе, катавасије васего лета празником избраним, и к тому приписахмо катизму 9, и 17, и опело литургијам и пречистије по грчаскому језику, и пасхалију Дамаскинову.

Савршише се сије књиги от битија ва лето 7044, а от рождаства Христова 1536, круг слнцу 16, луни 14, вије злато число 17, индиктион 9, темелије 7, епахта 6, месеца априлија 26. дан, у Бнецијех.

Из града Подгорица, која је у земљи Диоклитијској

Милошћу Оца, помоћу сина и савршенством Светога Духа, (Бог) који је из небића у биће, Ријечју, привео све. Створио је човјека и поставио га у рај, да се наслађује божанском храном. Пошто је сагријешо и одбачен био, и свему роду послије њега проузрокова смрт. И виђело се како је ђаво мучио људски род. Али Творац, не остави своје створење да пропадне до краја. Благоизволи испунити неисказаном свјетлошћу и приснодјеву Марију усели се и роди се без

мајке на небесима, на земљи без оца роди се. Поживје на земљи оваплоћен, као човјек пострадавши, вазнесе се. Због тога нам даде књиге, у које пророци као у царске ризнице похранише неисцрпно богатство.

Стога и ја, Христов слуга, Божидар Вуковић, поријеклом из града званог Подгорица, која је у земљи Диоклитијској, искрено чезнух, још из своје младости, за божанским књигама, и уз помоћ Божију, излих матрице за слова, и одштампах ову душеспасну књигу, у туђој земљи у Италији. И стависмо у њу изабрано, које ће бити подесно за ношење путницима. Молим вас, оци и браћо, појући или читајући, исправљајте, благословите а не куните, да заједно задобијемо милост Христову, оvdје и тамо, да се сви озаримо свјетлошћу, славећи Оца и Сина и Светога Духа, сада и увијек, и вјекове вјекова. Амин.

По заповјести господина Божидача, војводе, трудих се о овој књизи, ја гријешни и посљедњи међу иноцима, јерођакон Мојсије, из српске земље, поријеклом из мјеста званог Будимља. И зато, кољенима приклањајући усрдно молим појце, или читаче, или преписиваче, ако буде што погријешено, Христове љубави ради, исправљајте, и нас, који смо се усрдно старали, благословите, а не куните, јер не писа Дух Свети, ни анђео, но рука гријешна и блатна, и дух малаксао, окајани и гријешни.

Баш у то вријеме држао је власт у велеславном мјесту Венецији велики дужд Андреа Грити. Тада је на Истоку владао велики емир султан Сулејман.

Заврши се ова света књига, у којој одштампасмо синаксар без тропара, и часослов који има ноћну и дневну службу, и разне молитве за смјерност душевну, и акатист пресвете Богородице, и доштампах параклисе светима по седмичним данима, и службу свете неђеље, и нека житија и мученија светима у двије књиге, и славе и катавасије великим годишњим празницима. И још к томе доштампасмо катизму 9, и 17, и опело литургијама и причешће на грчком језику, и пасхалију Дамаскинову.

Заврши се ова књига, од постања свијета године 7054, а од рођења Христова 1536, круг сунца 16, а луне 14, златни број

17, индикт 9, темелије 7, епахта 6, мјесеца априла, 26. дан, у Венецији.

Нови Сад. Библиотека Матице српске, Р Ср I 3, (Зборник за путнике, Венеција 26. априла 1536. г. Поговор на l. 311-312. Каталог БМС I 33. ЗИН I 481.

4. Zapis

И мисли да пренесе штампарију у отаџбину

Иже ва Тројици славими Бог, благоизволи украсити светују црков своју различним књигами. Тем же и аз, Христу раб, Божидар Вуковић, благодетију Божијеју желаније имех от јуности мојеје, и љубов ка божаставним црквам, молих се всеблагому Владице, Христу мојему, да ми поспешит ка желанију мојему да савршим и сије дело јуже наче делати, си Саборник, Богу на славу, а на похвалу васем светим, и христијаном на ползу. Поњеже самислих време старости моје, јако време самртноје приближајет се. И житије наше немного времено јакоже пророчаствујет нелжни пророк Давид: "Дније лет наших ва њихже седамдест, аште ли же ва силах, осамдесет лет. Множаје их труд и болезн". Сего ради убојох се смрти, поњеже не гледајет ни цара, ни бољарина. И видех времена тешка сут, поњеже времена посљедња јесу. Между језици многије рати, и велико попереније от Исмаилтен на христијанех, за ради сагрешенији наших. Того ради и наше укасњеније ва западних странах италских, ва велицеј јереси римској. Не мogaши изити ва својем отачаству, заради исмаилтаских

великих поперенији, јакоже и прежде рекох ва иних књигах, јеже саставих на типарех да изнесем ва својем отчастви сије типаре. Сего ради мољу Господа Бога и пречисту јего Матер да ми поспешит на савршеније делу. И потом ако буде воља Божија, мислим сије типаре да изнесем ва своје отачаство, једа кого Бог изволи, и по мојој смрти да се потруди, заради божаставних црквах, да исплни колико буде воља Божија недостатачаство светих књиг, јеже јест умаљеноје иноверними језици. Апостол же Павал глагољет: "Красеј црков своју душу красит."

Мољу же васех отце и братију чатуштих, или васпевајуштих, љубве Христове ради, аште будет што погрешно, исправљајте, и мене грешнаго Божидара благословите, јакоже пишет се: "Молитва праведнаго спасет грешнаго, и да обоји улучим милост zde, и тамо же светом васи озарим се, славеште Отца и Сина и Светаго Духа, и ниња и присно, и ва веки веком. Амин

И поставих си белег мој вишеписани, даровани ми велицијем ћесаром Кариолушом, јеже глагољет се бити по имену пети ћесар от рождаства Христова обладајушта римским началством, и мнозем инем странам господин нарицает се.

Начеше се писати сије светије књиги глагољеми минеј ва лето 7044, круг слнца 16, а луни 14.

И мисли да пренесе штампарију у отаџбину

Бог, слављен у Тројици, благоизволио је украсити свету Цркву Своју разним књигама. Зато и ја, слуга Христов, Божидар Вуковић, милошћу Божијом, осјећах од младости своје, чежњу и љубав према божанственим црквама. Молих се предоброе Владици, Христу моме, да ми помогне да испуним своју жељу, да завршим овај посао који сам почео радити, овај Зборник, у славу Божију, а на похвалу свим

светим, и хришћанима на корист. Схватих, наиме, да се вријеме старости моје, као и вријеме смрти моје, приближава, и да је живот наш кратак, као што пророкује истинољубиви пророк Давид: "Дана година наших свега има до седамдесет година, а у јачега до осамдесет, и већина су мука и невоља." Побојох се зато смрти, јер она не штеди ни цара ни бољарина. И виђех да су времена тешка, будући да су посљедња. Међу народима много је ратова, и велико је сатирање Хришћана од Исмаилићана, због наших гријехова. Стога и би наше кашњење у западну земљу италијанску, у велику јерес римску. Не могавши остати у својој отаџбини, због великог исмаилићанског злостављања, као што и раније рекох у другим књигама које сам одштампао, (одлучих) да однесем ову штампарију у своју отаџбину. Због тога молим Господа Бога и Његову пречисту Матер да ми помогну да завршим посао, и потом, ако буде Божија воља, мислим да ову штампарију однесем у своју отаџбину, еда би кога Бог, послѣ моје смрти, изволио изабрати да се стара о божанским црквама, да би надокнадио, уколико буде Божија воља, недостатак светих књига, чији су број смањили јеретички народи. И (као што) апостол Павле рече: "(Онај ко) украшава цркву, своју душу краси".

Молим све оце и браћу, читаче или појце, љубави Христове ради, ако буде што погрешно, исправљајте, и мене гријешног Божијара благословите, као што пише: "Молитва праведног спасиће гријешног", и да заједно улучимо милост овђе и тамо, да се сви озаримо свјетлошћу, славећи Оца и Сина и Светога Духа, сада и увијек, и у вјеке вјекова. Амин.

И поставих овај свој грб изнад текста, који ми је даровао велики ћесар Карло, назвавши се по имену, пети ћесар од рођења Христовог, који је владао Римским царством, и многим другим земљама господар био.

Поче се штампати ова света књига, звани Минеј, лета 7044, круг сунца 16, а луне 14.

Београд. Народна библиотека Србије, I 7, Празнични минеј,
Венеција, 11. јуна 1536 - 19. јануара 1538. г. Предговор на l. 1
- 1`. ЗИН I 493.

5. Zapis

Запис: Јеромонах Пахомије, са острва Диоклитијског језера

Извољенијем Отца и сапоспешенијем Сина и савршенијем
Светаго Духа, аз грешни и мањши ва чловецех, недостојни
Христу раб Божидар Вуковић, пришадшу ми от отачаства
мојего от земље Диоклитијске јеже јест ва пределех
македонских от града нарицајемаго Подгорица близ сушту
града глагољемаго Диоклитије, јегоже некогда сазида
Диоклитијан кесар ва име своје, и дошадшу ми ва граде
Венетијани, видех састављајуштих божаставнаја писанија
на типарех Фруги же и Грки и иније језики, желанијем
важдеlex и наша србскаја же и блгарскаја такожде на
типарех саставити. Молих се васеблагосрдому
чловекољубцу Богу, вазвргох себе на пучину
неизчрпајемаго благоутробија јего, да поспешит ми на сија
до савршенија, аште будут угодна всеблагому Христу
владице мојему. Богом сведетельствују не дах себе ни мала
покоја, мало же и очима мојима дреманије, ни поштедех от
имени мојих, јеже ми дал јест Господ, дондеже извести ми
дело на савршеније. Се благодетију Христа мојего владики
на савршеније дела приспех, и саврших ва туждеј земљи
васака писанија црковнаја велицеми словеси. И другије
књиги саписах помањшими словеси, иже ва пут ходештим
удоб носима бивајут. И аште всеблагии Господ Бог поспешит
ми хошту принести васе типари, великије же и малије ва
својем отчаству, да исплним васако недостатачаство ва

божаставних црквах књиг, јеже јест умаљеноје иноверними језики.

Тем же колене преклон, мољу се и милиседеју појушим или чатуштим, или преписујуштим, аште будет што погрешено, исправљајте и благословите, а не клнете, да и ви сподобите се услишати страшнаго и нелицемернаго судије благи он ответ: "Придете, благословени отца мојего, наследујте уготованоје вам царствије от сложенија миру, јегоже буди улучити васем нам, славешт васи купно Отца и Сина и Светаго Духа, и ниња и присно и ва веки веком. Амин. Повеленијем господина Божидача Вуковића од Ђурић, Подгоричанина, трудих се о сих саписанијих, аз окајанејши и мањши ва иноцех јермонах Пахомије от остров Диоклитијскога језера. Мољу ви, отци и братија, аште будет што погрешено, појуште, љубве ради Христови, исправљајте, и нас о сем усрдно трудивших се благословите, а не клнете, поњеже не писа Дух Свети, ни ангел, на рука грешна и брена, и дух унили, окајани и грешни.

Савршише се сије светије књиги, ва њихже саписахом синаксар без тропарих и часословац, имеје ноштнују и дневнују службу и молитви различније о умиљенији душевнем и акатисто пресветије Богородици, и славе и катавасије васего лета празником нарочитим. И паки саписах параклисе светим, по данех седмичних, молабни и службу светаго васкрсенија, и некаја житија и мученија изабраним светим ва двоје књиг.

Сије савршихом ва лето 7029, а от рождаства Христова 1520, круг слнцу 1, а луни 18, индиктион 10, епахта 1, месеца марта 6. дан, у Бнецијех.

Запис: Јеромонах Пахомије, са острва Диоклитијског језера

Милошћу Оца, помоћу Сина и савршенством Светога Духа, ја гријешни и посљедњи међу људима, недостојни Христов слуга, Божидар Вуковић, отишавши из моје отаџбине, из земље Диоклитијске, која је у предјелима македонским, из града званог Подгорица, близу бившег града званог Диоклитија, кога је некада сазидао Диоклецијан цар у своје име, и дошавши у град Венецију, виђех Њемце, Грке и друге народе, како штампају божанствене књиге, и пожељех свим срцем, да и ја наше српске, такође и бугарске, наштампам. Молих се премилосрдном човјекољупцу Богу, препустих се пучини Његовог неисцрпног милосрђа, да ми помогне да ово завршим, не би ли се допало предоброму Христу, Владици моме. Бог ми је свједок, не дах себи нимало мира, нити пак мојим очима сна. Не поштедјех од свога имања, које ми је дао Господ, докле нијесам завршио посао до краја. Ово, добротворством Христа, мога Владике, доведох до краја, и заврших у туђој земљи све црквене књиге великим словима, и друге књиге наштампах помањим словима, које би путницима биле удобније за ношење. И ако ми предобри Господ Бог помогне, хоћу да пренесем све матрице за велика и мала слова у своју отаџбину, да надокнадим све недостатке у књигама божанских цркава, које су умањили безбожници. Због тога приклањајући, усрдно молим и преклињем појце, читаче, или преписиваче, ако буде што погријешено, исправљајте и благословите, а не куните, да се и ви удостојите чути строгог и праведног судије онај прави глас: "Ходите благословени Оца мојега, примите царство које вам је приправљено од постања свијета," које ћемо задобити сви ми, славећи сви заједно Оца и Сина и Светога Духа, сада и увијек, и у вјекове вјекова. Амин.

По заповјести господина Божидара Вуковића од Ђурић(а), Подгоричанина, трудих се о овој књизи, ја, окајани и посљедњи међу монасима, јеромонах Пахомије, са острва Диоклитијског језера. Молим вас, оци и браћо, ако буде што погријешено, појући Христове љубави ради, исправљајте, и нас, који смо се о овоме усрдно старали, благословите, а не куните, јер не писа Дух Свети, ни анђео, но рука гријешна и

блатна, и дух малаксао, јадан и гријешан.

Заврши се ова света књига, у којој одштампасмо синаксар без тропара, и часословац који има ноћну и дневну службу, и разне молитве о душевној смјерности, и акатист пресветој Богородици, и славе и катавасије великим годишњим празницима. И доштампах параклисе светим, по седмичним данима, молитве и службу свете неђеље, и нека житија и мученија изабраним светим, у двије књиге.

Ово завршисмо љета 7029, а од рођења Христовог 1520, круг сунца 1, луне 18, индикт 10, епахта 1, мјесеца марта 6. дана, у Венецији.

Београд. Универзитетска библиотека "Светозар Марковић", П 3006, (Зборник за путнике, Венеција 6. марта 1520. год.), ријетко издање. Поговор на л. 224` - 225, без краја. Албум 30. ЗИН I 445.

6. Zapis

Време старости се приближава

Иже ва Тројици славими Бог от небитија ва битије приведи
вса божаставним мановенијем и вса мудростију устрои, и
чловека сздав, и постави јего ва рај пиште, и вса покори
јему повиновати се. Ненавидеј добра дијавол, и прелстију
змијноју изгнан бист Адам от раја вакушенијем дрва, и
мнеше убо чловечскоје јестаство, зле и до конца отрг се от
Бога. Темжде сздави нас без промишљенија не остави нас,
на и онем божаставним мужем, Авраму и Мојсију, лицем к
лицу глагола, и изјављенми пророчаскими варазумљаје и

вазводе и всачаски благодетельствује и закон даст на помош. И пророци предглаголаше: "Са Бог наш над васеми вацари се, и не ваменит се ин ка њему". И не хоте осатвиити до конца, от дијавола мучима рода чловеча, преклон небеса, и саниде на земљу, и ваплти се от пречистије и неискусомужније девице, и са чловеки поживе, и нас ради пострада, и распет се, и трети дан васкрсе. И по сих вазнесе се на небеса са славоју, и седе о деснују Оца. Апостоли же, паки, наитијем Светаго Духа, васуду проповедаше слово твојега божаства:

"Искони бе Слово, и Слово бе ка Богу, и Бог бе слово." Но, се вса глаголом сили својеје. И паки и теми рекал јеси, дрзајте вери имате надежду.

Сего ради и аз грешни и смерени Божидар, надеје се на милост благоутробија ти, преклон колене, припадаје мољу се твојеј неизреченеј благости, да ми отврзеши очи, срдачнеј и ум, ка разуменију твојега неизчтенаго божаства. За ње же обрештшу ми се ва велицеј тузе и печали, ва италских странах, ва граде нарицајеме Венетијане (!) не моги изити ва отачастве својем, поњеже видех попирајемии род Христијански от Исмаилтен. Того ради бист моје укасањеније ва странах сих. И помислих јако време старости моје је приближајет се, јакоже рече нелажни пророк Давид: "Дније лет наших, ва њихже седамдест лет, аште ли же и ва силах осамдесетлет, и множаје и труд и болезан, Ми же обуревајемии јесми, ва печалех житија века сего сујетнаго, и васегда зрим самрт, ведушту ми ка концу, јакоже ва јевангелији слишу: "Уже и секира при корене древа лежит..." Сего ради мољу Господа Бога и пречистују јего Матер да ми поспешит до савршенија делу, јеже начех делати сиј октоих петогласник на службу Богу, и васем светим, и на просвештеније всем православним христијаном, јакоже Павел апостол глаголет: "Красеј црков, душу своју красит."

Мољу же васех, отце и братију, чатуште, или појуште, или преписујуште, аште что будет погрешно, ва књигах сих, исправљајте, љубве ради Христове, и мене грешнаго Божидара, трудивша се о сем, усрдно благословите, јакоже

пишет се: "Молитва праведнаго, спасет грешнаго", и да обоји улучим милост zde, и таможе светом васи озарим се, славеште Отца, и Сина, и Светога Духа, и ниња и присно, и ва веки веком. Амин.

И поставих сај белег мој вишеписани, даровани ми преждним мојим и мене велицијем ћесаром Кариолушем, от рождаства Христова пети ћесар нарицајет се обладајуштаја римским начелством, и мнозем и иним странама господин нарицајет се.

Начеше се писати сије светије и божаставније књиги, глагољеми октоих ва лето 7044, круг слнца 16, а луна 14.

Вријеме старости се приближава

Бог слављен у Тројици, из небића у биће је привео све, божанским магновењем. И све уреди мудрошћу, и човјека створи и постави га у рај (да се наслађује божанском) храном. И све му подреди њему да се повинују. Ђаво који мрзи добро, и лукавошћу змијином, изгнан би Адам из раја, кушањем (са) дрвета, и мишљаше, дакле, да је људска природа зла, и сасвим се отрже од Бога. Због тога нас Творац не остави без старања. И зато оним божанственим људима, Авраму и Мојсију, (Господ) лицем к лицу говораше, и пророчанским изјавама савјетоваше и учаше и свакако добро чинећи, и Закон (им) даде на помоћ. И пророци пророковаше: "Овај наш Бог над свима зацари се, и нико му није раван." И не хтједе оставити људски род да га ђаво мучи и (да пропадне) до краја. Приклони небеса и сиђе на земљу и оваплоти се од пречисте и невинне дјевице. И са људима поживје, и нас ради пострада, и (би) распет, и трећи дан васкрсе. И послуже тога вазнесе се на небеса, са славом, и сједо на десну страну од Оца. А апостоли опет, силаском Светога Духа, свуда проповиједашу ријеч Твојега

Божанства: "У почетку бјеше Ријеч и Ријеч бјеше у Бога, и Бог бјеше Ријеч". Али ово све ријечју силе своје. И још си њима рекао: "Слободно проповиједајте вјеру, имаћете надежду". Због тога и ја, гријешни и понизни, Божидар, уздајући се у твоје милосрђе, клечећи на кољенима, молим Твоју неисказану доброту, да ми отвори срце и ум за разумијевање Твог необјашњивог Божанства јер сам се нашао у великој тузи и невољи, у Италији у граду званом Венеција не могах остат у својој отаџбини да гледам како Исмаилићани сатиру хришћански род. Због тога сам дошао у ову земљу са закашњењем. И помислих да се вријеме моје старости приближава, као што рече истинољубиви пророк Давид: "Дана година наших свега има до седамдесет, а у јачега до осамдесет година, и већина су мука и болест." Ми, смо, пак гоњени буром животних недаћа овог сујетног вијека као и увијек видимо смрт која нас води крају. И као што каже свето писмо. "Већ и сјекира код коријена дрвету стоји." Због тога молим Господа Бога и пречисту Матер Његову да ми помогну да завршим дјело, које сам почео радити, овај Октоих петогласник, на службу Бога и свим светим, и на просвећење свим православним хришћанима, јер као што каже Павле апостол: "Онај који украшава цркву, душу своју краси."

Молим зато све оце и браћу, читаче или појце, или преписиваче, ако буде што погријешено у овим књигама, исправите љубави ради Христове, и мене гријешног Божидача, који сам се трудио о овоме, усрдно благословите, јер као што пише: "Молитва праведнога спасиће гријешнога", да заједно задобијемо милост овдје, и тамо, и озаримо се сви свјетлошћу, славећи Оца и Сина и Светога Духа, сада и увијек, и у вјеке вјекова. Амин.

И ставих овај свој грб изнад текста, који је даровао мојим прецима и мени велики ћесар Карло, од Христовога рођења, пети ћесар тога имена који је владао Римским царством, и многим другим земљама господар био.

Поче се штампати ова света и божанска књига, звани Октоих, љета 7044, круг сунца 16, а луна 14.

Београд. Народна библиотека Србије, I 4, (Октоих петогласник, Венеција, 1536, завршено 27. јула 1537. г.). Предговор на l. 1 и 1`. ЗИН I 485.

7. Zapis

Као морнари на морској пучини

Поклањајем ти се Тројице Јединосущнаја, безначелнаја, отче нерождене, безначелне, сине јединородне и сабезначелне, и Душе Свети, исходне јединосущне и спрестолне Отцу и Сину, божество једино и сила једина иже от небитија ва битије приведи Словом васачаскаја, последи же сазда човека прст вазем от земље, и саглагольника себе садела, и васем видимим тварем начелника сотвори, и положи јего ва рај, пиште божаставније насладати се. Завидеј же бивш дијаволом, и преласт ванесе ва уши пра матери Еви, заповеди Божије, уви, преступник бист ! Изгнан бист от раја божаставније жизни ва мир са, паденије васему роду исходатај. Последи же божаставни мужије иже по њем не писанми и књигами просвештаху се, на чист самисл имуште и веру савршену, Духа Светога сијанијем просвештаху се, и тако ведејаху Божија хотенија, самому Богу беседујушту тем усти к устом. Таков бе Енох, Ноје, Мелхиседек, Аврам, Исак и Ијаков. Последи же Мојси, и пророци васи предаше нам писанија, јако же царскоје скровиште и неисташтимоје богатаство. По среде же их всех цар и Богот(а)ц Давид, наитијем Духа Светога научајем, предаст нам душеполазнују сију књигу глагољеми псалтир, славословити сим ва Тројици Бога, проповедаје јеже ка земљаним того пришаствије и јеже от Деви неизреченоје и човеком несказаноје ваплштеније. По семже јединородни

Син и Слово Божије не сатрпе видети рода чловеча от Дијавола мучима, приде на земљу, образ рабји пријем, ваплти се от пречистије деви Марије Богородице, благовољенијем отца, и саделанијем Светага Духа, и рожд се њеје без семене, прежде век рожд се от отца без матере на небеси, пслежде без отца на земљи от деви роди се Бог сиј савршен, и человек савршен, прим осмодневноје обрезаније и кршт се от Ијоана ва Ијордане, и поживе ва мире сем кроме греха, ствараје знаменија и чудеса велија. Слепим прозреније подаваје, прокаженије очиштаје, слукије (!) исправљаје, беси изгоне, мртвије васкрешаје. Пакиже изволи прит на страст вољнују, пострадав и погребен бист, и васкрсе ва трети дан, попра ада и васе суштеје от века са Адамом свезаније ва адове тамници от уз сводоби, и вазнесе се на небеса, и седе о деснују Бога и отца. Апостоли изабра проповедати того величија и сили, иже исплнеше васу васељенују благочастија и отгнаше васако кумирслуженије. Паки же мученици пролијаше крв своју, желанијем распаљајем божаставније љубве. Преподобни же просијаше, јако светила велија, сијајуште ва мире, иже красна житија сего јако умети ваменише, их же имена васех, апостол же, и мученик, светитељ же, и преподобних и светим женам ва летноје обхожденије положихом тропари и кодаки (!) јакоже красними цвети рајсцими украшајем се. Наше же житије јако сујетноје и мимотекуштеје окајахом, поминајуште тех прекрасна житија, јеже пријеше поти и трудови и мученија да царствије небесноје улучет. Тем же и аз грешни и мањши ва човецех Божидар Вуковић от Ђурић, Подгоричанин, уведев умаљеније светих и божаставних књиг расхиштенијем и раздранијем иноверними језики, бившу ми тогда, ва западних странах италских, ва мирославствујуштем граде Венетијани, важделех трудољубазне, вазвргох себе на пучину неизчрпајемаго човекољубија Божија, приникох ва глбини светаго писанија, и јелико вазмогох умом постигнути Богу поспешаствујушту ми, саставих форми сије, и саписах душеполазније књиги сије псалтири, ва њих же приложихом синаксаре дневније же, и постније, и

часословац имеје же ноштнују и дневнују службу.
Тем же колене преклон, мољу се и милиседеју појуштим,
или стихологисујштим, или преписујуштим, аште будет што
погрешно исправљајте, и нас о сем трудивших се
благословите, а не клнете, поњеже не писа Дух Свети, ни
ангел, на рука грешна и брена, и дух унили, окајани и
грешни.

Повеленијем господина Божидача Вуковића
Подгоричанина, трудих се о сем саписанији, аз окајањејши
и мањши ва иноцех ијеромонах Пахомије от Црније Гори,
от Реке, јемуже отачаство гроб, земља же мати. Мољу ви,
отци и братија, и коленом касају се, аште не рукоју, на
језиком, аште будет што погрешно, појуште, љубве ради
Христове, исправљајте, и нас усрдно трудивших се о сем,
благословите, а не клнете, да и ви улучите, услишати
страшни Владични глас, јеже речет ка суштим о деснују
јего:

"Придете благословени отца мојего, наследујте уготованоје
вам царствије от сложенија миру", јегоже буди васем нам
улучити, славеште обоји купно Отца и Сина и Светога Духа,
и ниња и присно и ва веки веком. Амин.

Тому слава и држава ва бесконачније веки. Амин.

Савршише се сије светије и божаставније књиги, глагољеми
Псалтир, ва њих же приложихом синксари ва обхожденије
летноје, тропари и кодаки (!) светим, такожде и посни
синаксар приложихом и часословац, имеје ноштнују и
дневнују службу по уставу преподобнаго отца нашего Сави
Јерусалимскаго. Сије саписа се от битија ва лето 7029, а од
рождаства Христова 1520, круг солнцу 1, а луни 18, злато
число 2, индиктион 10, епахта 7. месеца октомврија 12, у
Бнецијех.

Јакоже влнујуштеј се в пучине морсцей, желајут прити ва
пристаниште отишноје, такожде и аз желају прити до
савршенија светије књиги сије.

Почеше се сије светије књиги писати месеца јенуарија, 26.
дан савршише се месеца октомврија 12. дан, у Бнецијех.

Као морнари на морској пучини

Клањам ти се Тројице јединосушна и беспочетна, Оче нерођени, беспочетни Сине јединородни и сабеспочетни, и Душе Свети, исходећи, јединосушни и сапрестолни Оци и Сину. Једно божанство и једна сила, који си из небића у биће Ријечју привео све. И на крају створи човјека, узевши прах од земље, и начини га себи саговорника, и свим видљивим творевинама постави господара. И постави га у рај да се наслађује божанском храном. Бјеше завидник ђаво и превару провуче кроз уши прамајци Еви, те заповијести Божије, авај, би преступник ! Изгнана би из раја божанског живота у овај свијет, и цијелом роду нанесе пропаст. Послије тога, Божији људи који су дошли послије њега, не писаним књигама се просвећиваху, него, имајући чист ум и савршену вјеру, просвјећиваху се свјетлошћу Светога Духа, и тако разумијеваху Божију вољу, јер је сам Бог разговарао са њима из уста у уста. Такав бјеше Енох, Ноје, Мелхиседек, Аврам, Исак и Јаков. А послије Мојсија, и сви пророци предадоше нам књиге као царске ризнице и неисцрпно богатство. Међу свима њима цар и богоотац Давид, силаском Духа Светога поучен, предаде нам ову душекорину књигу, звани Псалтир, да њиме прослављамо песмама Бога у Тројици, проповиједајући Његов долазак на земљу и од Деве (Његово) неизречено и људима несхватљиво оваплоћење. Потом пак, Јединородни Син и Ријеч Божија, не подносећи да гледа како ђаво мучи род људски, дође на земљу, узевши на себе људски лик, и оваплоти се од пречисте Деве Марије Богородице, милошћу Оца и садејством Светога Духа. И роди се из Ње безсемено, (Он који се) прије вјекова родио од Оца без матере на небесима. Послије се без Оца на земљи роди од Дјеве, Бог (будући) савршен и човјек савршен, прими осмодневно обрезање и крсти га Јован у Јордану, и поживје на овом

свијету без гријеха, чинећи велика предсказања и чудеса: слијепима дарујући вид, губавце исцјељујући, слух исправљајући, бјесове изгонећи, мртве васкрсавајући. И опет је изабрао добровољно да страда. Пострадавши, погребен би, васкресе трећег дана, сатре ад и све оне који бише од постања са Адамом, свезану у адовој тамници, ослободи од окова. И вазнесе се на небеса, и сједе са десне стране Бога и Оца. Апостоле изабра да проповиједају Његову величини и моћ. Они испунише сву васељену побожношћу, и одагнаше свако служење идолима. А онда и мученици пролијеваху своју крв, распаљивани божанском љубављу. А преподобни просијаше као велика светила, који све љепоте овога живота сматраху за смеће. Сва њихова имена, апостола и мученика, светитеља и преподобних, и светих жена стависмо у годишњи круг, и тропаре и кондаке, као прелијепим рајским цвјетовима украшавајући се. А наш живот, иако сујетан и пролазан, окајасмо помињући њихове предивне животе, (и) који поднијеше зној, патњу и мучења да задобију небеско царство.

Зато и ја гријешни и посљедњи међу људима, Божидар Вуковић од Ђурић(а) Подгоричанин, увидев како јеретици, пљачкањем и уништавањем, смањују (број) светих и божанских књига, налазећи се тада на Западу, у Италији, у свјетски славном граду Венецији, пожељех (да штампам књиге), и предах себе пучини неисцрпног човјекољубља Божијег, проникох у дубину Светог Писма, и колико могох умом постићи, уз Божију помоћ, пажљиво излих матрице за слова, и одштапах ову душекорисну књигу, Псалтир, у које стависмо синаксаре дневне и посне, и часослов који има ноћну и дневну службу. Стога, кољенима приклањајући, усрдно молим и преклињем појце, стихологце и преписиваче: ако буде што погријешено - исправљајте, и нас, који смо се о овоме трудили, благословите а не куните, јер не писа Дух Свети, ни анђео, но рука гријешна и блатна, и дух малаксао, биједни гријешни.

По заповијести господина Божидара Вуковића, Подгоричанина, трудих се о овом штампању, ја окајани и посљедњи међу иноцима, јеромонах Пахомије, из Црне

Горе, из Ријеке, коме је отаџбина гроб а земља мати. Молим вас, оци и браћо, кољенима приклањајући, ако не руком, а оно ријечју: ако буде што погрешно, појући, љубави Христове ради - исправљајте, и нас, који смо се о овоме усрдно трудили, благословите а не куните, да се и ви удостојите чути страшни Владичин глас, који рече онима са десне стране Његове: "Приђите благословени Оца мога, примите царство које вам је припремљено од постанка свијета," које нека сви ми задобијемо, славећи увијек, и у вјекове вјекова. Амин.

Заврши се ова света и божанска књига, звана Псалтир, у коју додасмо синаксаре за годишњи круг, тропаре и кондаке светим. Такође додасмо и посни синаксар, и часловац који има и ноћну и дневну службу, по уставу преподобнога оца нашега Саве Јерусалимског. Наштампа се ово од стварања свијета 7029, а од рођења Христовог 1520, круг сунца 1, а луне 18, златни број 2, индикт 10, епахта 7, мјесеца октобра 12, у Венецији.

И као што они који се боре са валовима на морској пучини, желе да пристану у мирну луку, тако и ја желим да угледам крај ове свете књиге.

Поче се штампати ова света књига, мјесеца јануара, 26. дан, а сврши се мјесеца октобра, 12. дан, у Венецији.

Псалтир с последовањем, 7. априла 1519 - 12. октобра 1520. г., Венеција. Други поговор на л. 351 - 352., према Немировски I - 2 1993, 4, 31 - 33. ЗИН I 444.

8. Zapis

Војвода не спава док Теодосије и Ђенадије раде

Божаством својим прослављајем ва Тројици Бог наш, и посилаје љубештим јего благодет пресветаго Духа иже истиноју вероју, и тем же напоими от неприкосновенаго божаства јего васијаше светила васему миру исплњајушта Божија хотенија по божаставному самотренију, наитијем Светаго Духа, реку же убо, о њем божаставним мужем Иоану Дамаскину, и Козми, и Ијосифу предаше же убо нам сију душеспаснују књигу, глагољеми Октоих, јеже вазвестише нам песнословити, ва трислнчном божастве трисветими гласи ангелскимими, славословимаго ва вишњих, избилствовахом писанија пок(аја)нију наставника, ка Богу примиреније и васаким грехом потребљеније и ка божаставним стазам шаствије творити, приходештим са вероју, и срдачноју љубовју.

Паки же по милости великаго Бога нашего И(с)у(са) Христа и благодети и дару Светаго Духа, аз грешни Божидар Вуковић, отацством от Диоклитије јеже јест ва пределех мађедонских, подвигохом се на сије божаставноје дело, јеже желах от јуности мојеје, и са васеју срдачноју љубовију потрудох, обаче же ни сна својима очима дах, ни поштедех от именија мојего, јеже ми дал јест Бог, дондеже приход на савршеније светије књиги сије, рекоми Октоих, Богу поспешаствујушту ми, саписах и саврших са великијем трудом ва западних странах. Обаче же мољу се васакому појуштому, или чатуштому, или преписујуштому, благословите, а не клнете, и да вси пребудемо ва благословенији Христове ва дан судњи и ва веки. Амин. Повеленијем господина Божидара војеводе трудохмо се се о сих писанији, смерени ва иноцех свештеници Теодосије и Ђенадије парајеклисијарх монастира светаго Сави Србскаго

иже јест ва Милешеви, отачаством же от места Пријепоља. Тем же молимо се појуштим, или чатуштим, или преписујуштим, аште будет что погрешно, исправљајте, и нас гешних рукоделисавших, сије, благословите, а не клнете, да и ви улучите јакоже Израилъ Вааламово: "Благословеште благословени, клнуштеј же проклети". И да васи обрештемо благословеније господње, и того заведем поспешаници будемо, салавеште Отца и Сина, и Светога Духа, и ниња и присно, и ва веки веком. Амин. Саврши се сија књига от битија ва лето 7 тисуштно и 45, а от рождаства Христова тисушта и 537, круг слнцу 17, луни 15 индиктион 10, темелион 7, епахта 7, златоје число 17, месеца ијулија 27, дан, у Бнетцијех.

Војвода не спава док Теодосије и Ђенадије раде

Бог наш, чије Божанство славимо у Тројици, шаље онима који га воле, милост и пресветога Духа. И тако напојени истинском вјером од Његовог неприкосновеног Божанства сијаху светила по цијелом свијету, испуњавајући Божију вољу. По Божанском провиђењу, силаском Светога Духа, речено би, дакле, оним божанственим мужевима, Јовану Дамаскину, Козми и Јосифу, да нам предају ову душеспасну књигу, звану Октоих, којом нам огласише, да прослављамо песмама Свевишњег, прослављаног у трисунчаном Божанству. (Овом) књигом обогатисмо се: (Она је) учитељ покајања, у Богу примирење, и потреба (послије) сваког гријеха и путоказ ка божанским стазама онима који долазе са вјером и искреном љубављу.

И опет, по милости великога Бога нашега Исуса Христа, и благодати и дару Светога Духа, ја гријешни Божидар Вуковић, поријеклом из Диоклитије, која је у предјелима

македонским, одлучих се на ово божанско дјело, које жељех још од своје младости. И од свег срца се потрудох, чак ни сна својим очима не дах, не поштедјех ни свога имања, које ми је дао Бог, док не заврших ову свету књигу, звани Октоих. С Божијом помоћу, одштампа се, и заврши се, са великим трудом, у западној земљи. И само молим сваког појца, или читаоца, или преписивача, да благослове а не куну, и да сви останемо у благослову Христовом, у дану судњем, у вјекове. Амин.

По заповијести господина Божидара војводе, трудисмо се о овом штампању, смјерни иноци, свјештеници Теодосије и Ђенадије, парајеклисијарх манастира Светога Саве српскога, који је у Милешеви, поријеклом из мјеста Пријепоља. Стога молимо појце, или читаоце, или преписиваче ако буде што погрешно, исправљајте, а нас гријешне, који смо ово рукодјелисали, благословите, а не куните, да и ви задобијете оно Валамово, које је (рекао) Израилју: "Они који благосиљају (биће) благословени, а који куну (биће) проклети." И да сви добијемо благослов Господњи, и да будемо извршиоци Његових заповјести, славећи Оца и Сина, и Светога Духа, сада и увијек, и у вјекове вјекова. Амин.

Заврши се ова књига од постања (свијета) 7 тисућа и 45, а од рођења Христова тисућу и 537, круг сунца 17, а луна 15, индиктион 10, темелион 7, епахта 7, златан број 17, мјесеца јула, 27. дан, у Венецији.

Београд, Архив Сану, инв. бр. 163, (Октоих петогласник, Венеција, 1536, завршено 27. јула 1537. г.).
Поговор на l. 158`. ЗИН 486.

Божидар Вуковић, родом из Диоклитијске земље

Поклањајем се тебе ва Тројици славими Боже, перевечноје јестатсво, пребогатоје и некончајемо величаство, неизследимаја сило, неизреченаја области, премудрости источниче, блакости ва истину неизследимаја, иже једине имеје бесмртије, ва свете живи неприступнем сатвориви небо и земљу, и море и васа јаже ва њих, иже от небитија ва битије Словом приведи васачаскаја, и по савршенији делом, прст вазам от земље, саздав човека јегоже образом својим почат, и саглаголника себе садела и васем видимим тварем начелника сатвори, и васа повиновати се јему покори и положи јего ва рај пишти божаставније насладати се. И сему завидев, дијавол, првоје убо преластив прваго човека Адама својеју женоју Евоју, и преступиста заповеди Божије вакушенијем древа, и изгнан бист от раја, и от божаставније жизни ва мир сападеније васему роду исходатај. По семже преластии прочеје човеки, јеже оставити Бога и поклањати се бездушним идолом. Последиже они божаставни мужије Енох, Ноје, Мелхиседек, Аврам и Исак, Ијаков непасанми и књигами просвештаху се, на самисал имуште чист, и савршену веру Духа Светаго сијанијем просвештаху се, и тако Божија хотенија ведејаху Богу самому беседујшти им, усти ка устом. Потом же Мојси глагоље Богови лицем ка лицу иже и начртаније скрижали пријет от њего, и сих, по жестосрдију законаго ради измењенија сакруши. На изјављенми пророчаскими варазумљаје и вазводе, и васачаски благодатељствује, и закон даст на помошт, и пророци превазвестише јеже ка земљаним того пришаствије, и јеже от Деви неизреченоје и веком несказаноје ваплаштеније. По сихже јединородни Син и Слово Божије не сатрпе видети рода чловечаја дијаволом мучима преклон небеса и саниде на земљу, и образ рабји пријем, и плт васпријем от пречистије и неискусомужније Деви Марије Богородице, и са човеки поживе кромје греха, творе знаменија и чудеса велија. Дајет слепим зреније, хромим хожденије, слухије исправљаје,

беси изгоне, мртвије васкрешаје. Паки же нас ради, вољеју пострадав, рспет се и погребен бист. И трети дан васкрсе поправ ада, и суштеје са Адамом ва Адове тамници отрешити от уз. И са славоју вазнесе се на небеса, и седе о деснују Отца. Апостоли же наитијем по рожденију божаставнога Духа, благодат васпријеше, и јеже проповеданијем светаго и божаставнога евангелија, благочастија васељенују исплнеше, идолскоје же помраченије исповргоше.

Многострадални же мученици тело своје на рани предаше, и крв своју пролијаше божаставноју љубовију палими и нетленије васпријеше венце. Преподобни же просијаше јако светила сијајуште ва мира иже истиноју вероју темже иже и напојими от неприкосновенанаго божаства јего, васијаше светила васему миру исплњајуштаја Божија хотенија по божаставному самотренију наитијем Светаго Духа. Реку же иже ва светих си свети канонотворци Дамаскин же и Козма, и сим подобни иже красна житија светим јако умети ваменише, предаше же нам сију и душеспаснују књигу, глагољемии Саборник, иж же имена васем светим изабраним, пророком, и апостолом, светитељем и преподобним, и прочим светим ва летноје обхожденије, ва њем положихом служби са агрипинијам иже имејут славословије и прочитаја, јакоже красними цветци рајскимии украшајем се поминајуште тех прекраснаја бденија и пенија и васеноштнаја славословија паче меда сладчајшаја гртану.

Темже извољенијем великаго Господа Бога и Спаса нашего Исуса Христа и благодети дару Светаго Духа, аз грешни Христу раб, Божидар Вуковић, отачаством от Диоклитијских странах, ва пределех македонских, от града сушту глагољемаја Подгорица, видевши последњими временми от иноверних језик великоје раздрушеније и попереније светих црков и умаљеније божаставних књиг, и сего ради обрешташу ми се ва западних странах италских, ва мирославствујуштем месту Венетијане, уведев јако васа житија сего сујетна и маловременаја преходештаја, и сабирах, елика убо вазмогах умом постигнути јаже бити ка просвештенију и светлости светих црков, Богу

поспешаствујушту ми ка желанију мојему, сатворих от двоју рук слова инем подобием жеже саписах и саставих сију божаставнују и многоначитију књигу глаголеми Саборник, иже валожихом ва њем служби светим изабраним праздником са обличием образа их, от месеца септемврија до месеца августа. И к тому приложихом пасхалију Кирила Филозофа са слнчним и луновним кругом. Бог вест никако же не дах себе покоја, обаче же ни веждам мијим дреманија, и от богоданаго ми именија не поштедех, дондеже приспех на свршеније делу. Сего ради мољу се васакому појуштому, или чатуштому, или преписујуштому, љубве Христове ради, благословите, аште ли што будет сагрешено, исправљајте, а не клнете, и јуже васем благословештим, благодат получитьи, от Господа Бога и Сина нашего Исуса Христа, јемуже слава и држава, ва бесконечније веки. Амин.

Повељенијем господина Божидара војеведе трудих се о сем писанији, аз грешни, многоокајањејши и мањши ва иноцех јеродијакон Мојси, от монастыра глаголемаго Дечанох иже јест ва странах македонских, близ великих гор, отачаством же от места нарицајемаго Будимља, близ монастыра Шудикове.

Мољу ви отци и братија, и коленом касају се, аште не рукоју, на језиком, аште будет што погрешено, појуште, љубве ради Христове, исправљајте, и нас, усрдно трудивших се о сем, благословите, а не клнете, да и ви улучите услышати страшнаго и нелицемернаго судије глас, жеже речет ка о деснују стојештим: "Придите благословени Отца мојего и наследујте уготованоје вам царствије от сложенија миру, их же буди всем нам получитьи благодетију и човекољубием Господа нашего Исуса Христа, са њим же Отцу ва купе са Светим Духом, слава, држава, част и поклањаније, ниња и присно, и ва веки веком. Амин.

Тогда же четирем чувствујам бити светими и великими васељенскими патријарси ва Константину граду, новом Риму, престол обдржешту васељенскому патријарху, кир Јеремије, ва Александрији же, кир Ијоаким, папа и патријарх, ва Антиохије же владичаствујушту великому

патријарху кир Михаилу, Ијерусалимским же престолом светитељствујушту, кир Ђерману патријарху.

Јакоже бо плавајуште ва пучине морскеј обуревајемии, желајут прити ва пристаниште благоотишно, сице и пишуштеј желајут постигнути ва конац пишемије књиги. Се и ми благодетију Христовоју достигохом. Та бо јест зачело и савршитељ васакому делу благому, јемуже слава ва веки. Амин.

Поче се писат сија светаја и божаставнаја књига месеца ијунија 11 дан, а саврши се месеца ђенуарија 19. дан, у Бнетцијех, при великом дуксу Андреју Грити, начељствујушту јего ва време то

Саврши се сија светаја и божаставнаја књига, глагољемии Саборник, от битија ва лето 7046, а от рождаства Христова 1538, круг слнцу 18, а луни 16, индиктион 11, основаније 29, златоје число 19, епахта 1, месеца ђенуарија 19 дан, у Бнетцијех.

Божидар Вуковић, родом из Диоклитијске земље

Клањам Ти се, Боже, слављен у Тројици, превјечна природо, пребогата и бескрајна величино, неиспитана снаго, неисказана власти, изворе премудрости, истинска доброто, неиспитана пучино, Једини који имаш бесмртност, неприступачну живом свијету, Створитељу неба и земље, и мора, и свега што је у њима. (Ти) који си из небића у биће, Ријечју, привео се, и по завршетку дјела, узевши прах од земље, створио човјека, удостојивши га Свога лика, и себи саговорника створио. И свим видљивим створењима постави господара, и нареди свима да му се покоре. И положи га у рај да се наслађује божанском храном. И овоме завидје ђаво. Прво је, дакле преварио првог човјека Адама,

да преко своје жене Еве, преступе Божије заповијести кушањем (плода са) дрвета сазнања. И би изгнан из раја, и из божанског живота, у овај свијет. Цијелом роду израдише пропаст. Послије преваре и другог, људи оставише Бога и клањаху се бездушним идолима. Најпослије, они божански мужеви Енох, Ноје, Мелхиседек, Аврам, Исак и Јаков, не писмом и књигама, но имајући јасну мисао и савршену вјеру просвјећиваху се свјетлошћу Духа Светога, и тако испуњаваху Божију вољу, разговарајући са самим Богом уста на уста. Затим Мојсије разговараше са Богом лице у лице, и прими од Њега исписане Таблице, и ове, ради непоштовања Закона, разби. Али (Бог) пророчаским изјавама уразумљује и узноси и свакако добротинствује. И даде Закон у помоћ, а пророци наговијестише Његов долазак на земљу, а које је од Дјеве неизречено и човјеку недостижно оваплоћење. Послије тога, јединородни Син и Ријеч Божија, не издржа да гледа како ђаво мучи људски род, сави небеса и сиђе на земљу, и прими Учитељев лик, и оваплоти се од пречисте и невине Дјеве Марије, Богородице. И са људима поживје без гријеха, чинећи знамења и чуда веља: слијепима дарује вид, хромима ход, слух исправља, изгони бјесове, мртве васкрсава. И опет због нас својевољно пострада, би распет и погребен и трећи дан васкрсе. Сатре пакао и (оне) који бише са Адамом у адовој тамници, ослободи од окова. И славно се узнесе на небеса, и сједи о десну страну Оца. Апостоли, пак, рођењем силаском Божанског Духа, милост примише, и проповиједањем светог и божанског јеванђеља, побожношћу испунише васељену, идолско помрачење одбацише. Многострадални мученици, тијело своје мучењима предаше, и крв своју проливаше, говорећи божанском љубављу, и овјенчаше се вјечним вјенцима. А преподобни просијаваше као свјетилке које сијају по свијету. Зато (што су) правом вјером задојени од неприкосновеног Божанства Његовог, засијаше свјетила по цијелом свијету, испуњавајући Божију вољу, по Божанском провиђењу, силаском Светога Духа. И рекох вам, међу светима су (и) ови свети канонотворци, Дамаскин и Козма, и њима слични, јер (су) удобне животе замијене

светим. И предаше нам ову душеспасну књигу, звани Зборник, ђе су имена свим светим изабраним, пророцима, апостолима, светитељима, и преподобнима, и другим светим. У годишњи циклус стависмо службе са агрипинијама, које имају славословље и друго. И као да се рајским цвјетовима украшавамо, служећи (сјећајући се њих) прекрасна бденија и појања, и славословља, слађа чак и од меда грлу.

И тако, милошћу великога Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа, благодети и дару Светога Духа, ја гријешни, слуга Христов, Божидар Вуковић, родом из Диоклитијске земље, у предјелима македонским, баш из града, званог Подгорица, видјевши у посљедње вријеме, рушење и уништавање светих цркава, од јеретичких народа, и смањење божанских књига, обретох се због тога, у западној земљи италијанској, у свјетски славном мјесту Венецији, увидев да је све у овом животу сујетно, краткотрајно и пролазно, сакупих, колико сам умом могао постићи, оно што ће служити просвјећивању и сјају светих цркава. Бог ми је помогао да испуним своју жељу. Начиних од ове двије руке слова, различита, којима одштапах и саставих ову божанствену и много нарочиту књигу звани Зборник, у који стависмо службе светим изабраним празницима, са њиховим иконама од мјесеца септембра до мјесеца августа. И томе додасмо Пасхалију Кирила Филозофа, са сунчаним и лунарним кругом. Бог зна да себи никако не дах покоја, нити пак мојим очима сна. Не поштедјех ни Богом ми даног имања, док не заврших започети посао. Због тога, молим све појце, читаче, или преписиваче, љубави Христове ради, благословите, ако што буде погријешено, исправите, а не куните, и свима који благосиљају задобијете милост Господа Бога и Спаса нашега Исуса Христа. Њему нека је слава и власт, у бесконачне вјекове. Амин.

По заповијести господина Божидара војводе, трудих се о овом преписивању, ја гријешни, много окајани и посљедњи међу монасима, јерођакон Мојсије, из манастира званог Дечани, који се налази у Македонској земљи, близу великих планина, родом из мјеста званог Будимља, близу манастира

Шудикова.

Молим вас, оци и браћо, кољенима приклањајући, ако не руком, оно језиком, ако буде што погријешено, појући љубави Христове ради, исправљајте, и нас који смо се усрдно трудили о овоме благословите, а не куните, да и ви задобијете (прилику) чути строгаг и нелицемјерног судије глас, (који се) обратио (онима) који су стајали са десне стране (од Њега): "Приђите благословени Оца мојега, и примите царство које вам је припремљено од постања свијета", а које ћемо сви ми задобити милосрђем и човјекољубљем Господа нашега Исуса Христа, заједно са Оцем и Светим Духом, (нека му је) слава, власт, част и поклоњење, сада и увијек, и у вјекове вјекова. Амин.

Тада су била четири чувства; свети и велики васељенски патријарси: у Константинопољу, новом Риму, пријесто је држао васељенски патријарх, кир Јеремија. У

Александрији, пак, кир Јоаким, папа и патријарх. А у Антиохији владао је кир Михаило. На јерусалимском престолу светитељствовао је кир Герман, патријарх.

И као што морнари, на пучини морској гоњени буром, желе да пристану у мирну луку, тако и они који пишу књигу, желе да угледају њен крај. Ово и ми постигосмо, милошћу Христовом, јер је Он почетак и крај сваком добром дјелу, нека му је слава у вјекове. Амин.

Поче се штампати ова света и божанска књига, мјесеца јуна, 12. дан(а), а заврши се мјесеца јануара, 19. дан(а), у Венецији, за вријеме великог дужда Андреје Гритија, који је у то вријеме владао.

Заврши се ова света и божанска књига, звани Зборник, од постања (света), љета 7046, а од рођења Христова 1538, круг сунца 18, а луна 16, индикт(а) 11, основање 29, златан број 19, епахта 1, мјесеца јануара, 19. дан(а), у Венецији.

Београд. Народна библиотека Србије, I 7, (Празнични минеј, Венеција, 11. јуна 1536 - 19. јануара 1538. г.). Поговор на l. 432 - 433`. ЗИН I 494.

